

Sonja Jäntti & Saimi Keinänen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Pieksämäki
Sosiaaliala
Sosionomi
Opinnäytetyö, syksy 2019

MONIKULTTUURISUUDEN TUKEMINEN PÄIVÄKODIN ARJESSA

OPAS PIEKSÄMÄEN VARHAISKASVATUKSEEN

Diak

TIIVISTELMÄ

Saimi Keinänen & Sonja Jäntti

Monikulttuurisuuden tukeminen päiväkodin arjessa – Opas Pieksämäen varhaiskasvatukseen

Marraskuu 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi AMK + Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Asiasanat: varhaiskasvatus, monikulttuurisuus, maahanmuutto, kulttuurisensitiivisyys, uskonto, kohtaaminen.

Opinnäytetyömme aiheena on monikulttuurisuuden ilmeneminen päivähoidossa ja sen tukeminen. Olemme kiinnostuneet monikulttuurisuudesta aiheena, joten päätimme kysyä Pieksämäen varhaiskasvatuksen johtajalta, olisiko siellä tarvetta monikulttuurisuuteen pohjautuvalle opinnäytetyölle. Varhaiskasvatuksen johtaja toi esille tarpeen oppaasta, joka käsitelisi monikulttuurisuutta varhaiskasvatuksessa. Tästä syntyi idea luoda varhaiskasvatuksen henkilökunnalle opas, jossa käsittelemme erilaisia arkisia tilanteita, joissa monikulttuurisuus ilmenee päivähoidossa. Oppaassa käsittelemme myös kohtaamisen ja lapsen osallisuuden tärkeyttä.

Koska maahanmuutto on lisääntynyt viime vuosina, niin myöskin erilaiset kulttuurit ovat yleistyneet. Monikulttuurisuus on nykyään varhaiskasvatuksessa osa arkipäivää, mutta silti monet työntekijät toivovat lisää tietoa siitä. Monikulttuurisuus on rikkaus, mutta se tuo myös mukanaan erilaisia haasteita päiväkodin arkeen. Haasteita tuovat esimerkiksi erilaiset kasvatuskäsitykset, yhteisen kielen puute, erilainen aikakäsitys ja uuden kulttuurin oppiminen.

Jotta voi ymmärtää monikulttuurisuutta ja sen ilmenemisen eri muotoja, on ensin ymmärrettävä siihen liittyviä käsitteitä, kuten identiteetti, uskonto, maahanmuuttaja, kulttuurisensitiivisyys ja uskontodialogi. Käsitteiden avaamisen yhteydessä esittelemme myös erilaisia kulttuurieroja. Koska Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja varhaiskasvatuslaki ohjaavat kaikkea päivähoidon toimintaa, käsittelemme monikulttuurisuutta myös niiden kautta.

ABSTRACT

Saimi Keinänen & Sonja Jäntti

Support for multiculturalism in everyday day care – guide to Pieksämäki 's early childhood education

November 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme Social Services

Bachelor of Social Services + Early Childhood Education teacher's eligibility

Key words: early childhood education, multiculturalism, immigration, culture sensitivity, religion, encountering.

The subject of our thesis is how multiculturalism manifests in day care and how to support it. We are interested in multiculturalism as a topic, so we decided to ask the director of early childhood education in Pieksämäki if they would have a need for a thesis based on this topic. The director of early childhood education brought up a need for a guide, that would address multiculturalism in early childhood education. This gave birth to an idea to create a guide for staff in early childhood education. The guide that would address various everyday situations, where multiculturalism manifests in day care. In the guide we will also address the importance of encountering and child involvement.

Immigration has increased in the past years, so have different cultures. Today multiculturalism is part of everyday life in early childhood education. Yet many employees wish for more knowledge about it. Multiculturalism is a richness, but it also brings various challenges to everyday life in day care. Examples of these challenges are different opinions about upbringing, the lack of a common language, differences in perception of time, and how to learn about a new culture.

To be able to understand multiculturalism and various forms of its manifestation, one must first understand concepts related to it such as identity, religion, immigrant, culture sensitivity and interfaith dialogue. While explaining these concepts, we will also introduce various cultural differences. Because all day care actions are controlled by the national core curriculum for early childhood education and care, and the act on early childhood education, we will address multiculturalism also through them.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 OPINNÄYTETYÖN TYYLI JA TARKOITUS.....	5
2.1 Opinnäytetyön tuotoksena opas	5
2.2 Opinnäytetyön ajankohtaisuus	6
3 MAAHANMUUTTO SUOMESSA JA IDENTITEETIN RAKENTUMINEN	6
3.1 Lapsi kahden kulttuurin perheessä ja kolmannen kulttuurin syntyminen.....	7
3.2 Lapsen identiteetin rakentuminen ja kaksikulttuurisuus.....	8
4 USKONTO JA KULTTUURI	9
4.1 Kulttuurin sosiaalinen konteksti ja ennakkoluulot.....	10
4.2 Kulttuuri- ja kasvatuseroja.....	11
4.3 Uskonnon ja kulttuurin yhteys.....	12
4.4 Uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa	13
4.5 Kulttuurisensitiivisyys	14
4.6 Uskontodialogi.....	15
5 MONIKULTTUURISUUS VARHAISKASVATUKSEN ARJESSA.....	16
5.1 Kuinka erilaisia kulttuureja tuetaan varhaiskasvatuksessa	16
5.2 Monikulttuurinen oppimisympäristö	17
5.3 Monikulttuurisuuden haasteet.....	18
5.4 Kohtaaminen.....	19
5.5 Monikulttuurisuus varhaiskasvatuslaissa.....	20
5.6 Monikulttuurisuus varhaiskasvatussuunnitelmassa	21
6 PIEKSÄMÄEN VARHAISKASVATUS	22
6.1 Varhaiskasvatuksen palvelut Pieksämäellä	22
6.2 Monikulttuurisuus Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelmassa	23
7 OPINNÄYTETYÖPROSESSI	24
7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	24
7.2 Oppaan rakentuminen	25
7.3 Oppaan rakenne	26
7.4 Opinnäytetyöraportti.....	27
8 POHDINTA	27
8.1 Työn eettisyys ja luotettavuus.....	29
8.2 Oma ammatillisuus	29
8.3 Jatkokehittämisideat.....	30
LÄHTEET.....	31
LIITE 2. Opas.....	34

1 JOHDANTO

Lisääntyneen maahanmuuton myötä kulttuurien ja uskontojen moninaisuus on alkanut näkyä yhä enemmän myös päiväkodeissa. Monikulttuurisuus on rikkaus varhaiskasvatuksessa, mutta se tuo myös lisää huomioitavia asioita varhaiskasvattajille. Varhaiskasvattajat kaipaavatkin lisää tietoa siitä, kuinka huomioida monikulttuurisuutta varhaiskasvatuksessa. Työssämme pääpaino onkin kohtaamiseen liittyvissä asioissa.

Opinnäytetyössämme käsitellään monikulttuurisuutta ja sen näkymistä varhaiskasvatuksessa. Työssä tuodaan esille miten eri kulttuurit ja uskonnot näyttäytyvät varhaiskasvatuksessa ja mitä erityispiirteitä niihin kuuluu. Painopisteenä on lapsen kulttuurin tukemisessa ja huomioimisessa. Opinnäytetyön tuotoksena on opas, jossa on eri kulttuurien esittelyä ja ohjeistus monikulttuuristen perheiden ja lasten kohtaamiseen. Ohjeistus on tehty Pieksämäen varhaiskasvatuksen piirille heidän pyynnöstään.

Varhaiskasvatuksen piirissä on lapsia monista eri kulttuureista, joten on tärkeää, että varhaiskasvatuksen työntekijä osaa toimia heidän kanssaan kunnioittaen heidän kulttuuriaan. On tärkeää tiedostaa eri kulttuurien arvot ja toimintatavat, jotta ei loukkaa toisen henkilön kulttuuria. Varhaiskasvattajan vastuulla on sellaisen oppimisympäristön luominen, jossa jokainen tulee kuulluksi ja arvostetuksi.

2 OPINNÄYTETYÖN TYYLI JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tuotoksen on tarkoitus toimia Pieksämäen varhaiskasvatuksessa työkaluna. Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen johtaja toi esille, että varhaiskasvattajat tarvitsisivat lisää tietoa monikulttuurisuudesta ja sen ilmenemisestä varhaiskasvatuksessa. Hän toivoi opasta siitä, kuinka erilaisissa tilanteissa monikulttuurisuus tulisi huomioida. Lisäksi oppaaseen toivottiin tietoa eettisyydestä ja siitä, kuinka lapsen ääntä saataisiin kuuluviin. Sen lisäksi, että haluamme oppaallamme tuoda lisää tietoa varhaiskasvattajille ja auttaa heitä toiminaan monikulttuuristen lasten ja perheiden kanssa, haluamme vähentää monikulttuurisuuteen liittyviä ennakkoluuloja. Monella varhaiskasvattajalla voi olla jopa tiedostamattaan ennakkoluuloja monikulttuurisuutta kohtaan. Moni saattaakin helposti nähdä monikulttuurisuuden päiväkotitarjessa vain haasteena. Kun varhaiskasvattajilla on riittävästi tietoa monikulttuurisuudesta ja moninaisuuden ilmenemistä, heidän on myös helpompaa auttaa monikulttuurisia lapsia sopeutumaan suomalaiseen päivähoitoon.

2.1 Opinnäytetyön tuotoksena opas

Opinnäytetyön tuotos on opas. Siinä esitellään eri teemojen mukaan sellaisia arkielämän tilanteita, joita monikulttuurisuus voi luoda päiväkodin arkeen. Monikulttuurisuutta käsitellään ruokakulttuurin, kielimuurin, sukupuolen ja seksuaalisuuden, pukeutumisen, juhlien ja taiteen kautta. Lisäksi oppaassa käsitellään uskontokasvatukseen, kohtaamiseen ja eettisyyteen liittyviä asioita.

Opinnäytetyön tilaaja pyysi erityisesti tietoa Kiinan kulttuurista ja uskonnoista, islamin uskosta ja islamilaisista maista (Syyria, Irak ja Turkki), buddhalaisuudesta (Thaimaa), Venäjän kulttuurista ja romanikulttuurista. Näitä kulttuureita ja uskontoja käsitellään lajiteltujen teemojen yhteydessä. Oppaassa myös kerrotaan mitä erityispiirteitä kussakin kulttuurissa/uskonnoissa on kyseiseen teemaan liittyen. Oppaassa keskitytään myös siihen, kuinka monikulttuuriset perheet tulee kohdata varhaiskasvatuksessa kaikkia osapuolia kunnioittaen. Oppaan tarkoitus on toimia työkaluna Pieksämäen varhaiskasvatuksen piirissä, joten sen on oltava selkeä ja helposti luettava,

jotta haluttu tieto on nopeasti löydettävissä. Opas on luotu sähköisenä versiona Microsoft Wordin avulla.

2.2 Opinnäytetyön ajankohtaisuus

Monikulttuurisuus on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen aihe lisääntyneen maahanmuuton myötä. Vaikka opinnäytetyömme ei varsinaisesti käsittele maahanmuuttoa ja sen vaikutuksia, niin se on vaikuttanut kulttuurien moninaistumiseen ja lisääntymiseen Suomessa. Myöskin monet päiväkodin asiakkaat, joilla on eri kulttuuritausta, ovat maahanmuuttajia.

Aikaisemmin Suomi on ollut maastamuuttomaa. Suomeen kuitenkin muutetaan yhä enemmän esimerkiksi opiskelun, töiden ja perhesuhteiden vuoksi. Yksi suuri syy maahanmuuttoon on myöskin pakolaisuus. (Mieli.fi. Kehittämistoiminta. Monikulttuurisuus.) Vuonna 2014 tehdyn tutkimuksen mukaan suurin syy maahanmuutolle olivat perhesyyt. Neljännesosa perhesyiden vuoksi muuttaneista on tullut perheensä mukana maahan alle 15- vuotiaana. (Tilastokeskus. Tuotteet ja palvelut. Maahanmuuton syyt. Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä.)

3 MAAHANMUUTTO SUOMESSA JA IDENTITEETIN RAKENTUMINEN

Usein monikulttuurisuuden käsitteeseen liitetään käsitteet maahanmuuttaja ja pakolainen. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan sellaista henkilöä, joka on Suomeen muuttanut ulkomaan kansalainen, joka on aikeissa asua maassa pidempään. Kaikki monikulttuuriset perheet eivät kuitenkaan ole maahanmuuttajia, vaan monilla perheillä on sukujuuria muualla maailmassa. Toisen sukupolven maahanmuuttajaksi kutsutaan sellaista henkilöä, joka on syntynyt Suomessa, mutta hänen vanhempansa tai toinen vanhemmista on muuttanut Suomeen. (Väestöliitto. Tilastoja. Maahanmuuttajat.)

Vuonna 2017 suomeen muutti yli 6000 ulkomaan kansalaista, tämä on 2,4% enemmän kuin vuonna 2016. Vuoden 2017 lopussa ulkomaan kansalaisia väestöstä oli 4,5 prosenttia. Saman vuoden lopussa Suomessa asui noin 180 eri kansalaisuusryhmää. Suurimpia kansalaisuusryhmiä Suomessa ovat Viron, Venäjän ja Irakin kansalaiset. Seuraavaksi suurimpia ryhmiä ovat kiinalaiset, ruotsalaiset, thaimaalaiset ja somalialaiset. (Tilastokeskus. Tuotteet ja palvelut. Ulkomaan kansalaiset)

Vuonna 2012 Suomessa oli yli 90 000 sellaista perhettä, joissa molemmat tai toinen puolisoista ovat vieraskielisiä. Vieraskielisiä lapsiperheitä oli Suomessa tällöin yli 50 000. Näistä perheistä alle puolet ovat sellaisia, joissa toinen vanhempi on ruotsin- tai suomenkielinen. Noin 30 000 lapsiperheessä perheen molemmat tai ainoa huoltaja on vieraskielinen. (Väestöliitto. Tilastoja. Maahanmuuttajat. Maahanmuuttajaperheet.)

3.1 Lapsi kahden kulttuurin perheessä ja kolmannen kulttuurin syntyminen

Kahdesta kulttuurista tulevat lapset asuvat usein avioliitossa olevien vanhempien kanssa. Avioliitossa olevien vanhempien keskuudessa monikulttuuristen vanhempien osuus on pienempi kuin suomalaisten yhden kulttuurin liitoissa. Vanhempien erotessa suurempi osa lapsista asuu maahanmuuttajataustaisen äidin luona. Poikkeuksena kuitenkin on suomalais-thaimaalaiset lapset, joista noin puolet asuvat suomalaistautaisen isänsä kanssa. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavalleri 2009, 136.)

Silloin kuin kaksi kulttuuria kohtaa ja vuoropuhelu ja kohtaaminen toimivat, voidaan puhua kolmannelta kulttuurista. Siinä puolisoista molemmat tuovat näkyväksi osia omasta kulttuuristaan. Näistä osista luodaan uusi yhteinen perhekulttuuri. (Väestöliitto. Maahanmuutto. Tietoa monikulttuurisuudesta. Monikulttuurinen parisuhde. ”Kolmas kulttuuri”.) Kolmannessa kulttuurissa luodaan sekä parin että perheen omia käytäntöjä keskustelujen ja neuvotteluiden kautta. Kolmas kulttuuri lisää perheen vuorovaikutusta ja kommunikaatiota. Olisi tärkeää tukea monikulttuurisia perheitä kolmannen kulttuurin luomisessa, sillä se voi voimaannuttaa perheenjäseniä ja auttaa selviämään arjesta. (Oksi-Walter ym. 2009, 145.) Tämä olisikin tärkeä aihe tuoda esille esimerkiksi Vasu-keskusteluissa. Perheeltä voi hienovaraisesti kysyä, kuinka

heidän arkensa sujuu, ja ovatko he löytäneet tällaisen yhteisen kolmannen kulttuurin. On tärkeää tuoda ilmi, että se on sekä lasta että vanhempia voimaannuttava tekijä.

3.2 Lapsen identiteetin rakentuminen ja kaksikulttuurisuus

Identiteetti tarkoittaa sitä, millaiseksi ihminen kokee itsensä. Lisäksi siihen liittyy yksilön kokemus omasta arvostaan. Identiteettiin ei tule suhtautua pysyvänä ominaisuutena, sillä se on jatkuva vuorovaikutuksellinen prosessi. Identiteettiin kuuluu sekä sosiaalinen että henkilökohtainen puoli. Henkilökohtainen puoli muodostuu niistä ominaisuuksista, jotka erottavat yksilön muista. Henkilökohtaiseen puoleen kuuluu tunne omasta ainutlaatuisuudesta. Sosiaaliseen puoleen kuuluu tarve kuulua johonkin ryhmään, kuten ammattiin, ikäryhmään tai kulttuuriin. Identiteetti voi toimia merkittävänä voimavarana, jos se perustuu hyvälle itsetuntemukselle. Identiteetti voisi myöskin olla haaste hyvinvoinnissa, jos se on rakentunut negatiivisesti koettujen ominaisuuksien ympärille. (Mieli. Suomen mielenterveys ry. Itsetuntemus. Identiteetti.)

Lapsen identiteettiä ja itsetuntoa voi tukea monella tavalla. Tärkeää on esimerkiksi puhua hyvää lapsesta ja auttaa häntä löytämään omia vahvuuksiaan. Aikuisen on tärkeää puhua positiivisesti myös itsestään ja tuttavistaan. Lasta tulee rohkaista ja kannustaa luottamaan itseensä sekä tukea häntä pettymyksen hetkissä. Lisäksi on tärkeää kysellä lapsen kuulumisia ja hänen mielenkiintonsa kohteista. (Helsinki. Perheen tuki. Koululaiset. Kasvu ja kehitys. Identiteetti ja itsetunto.)

Kaksikulttuurisissa perheissä identiteettiprosessiin voi liittyä monia haasteita, jonka vuoksi tällaiset perheet ja lapset usein tarvitsevat paljon heille räätälöityjä tukimuotoja ja palveluja. Esimerkiksi vanhempien työttömyys ja perheiden hajoaminen ovat suuri haaste lasten identiteetinmuutosprosessille. Kun vanhemmat eroavat, usein lapsi kohtaa tilanteen, jossa Suomen rajojen ulkopuolella syntynyt vanhempi ei ole enää arkielämässä mukana. Lapsen toisen äidinkielen oppiminen ja kulttuurin omaksuminen ja välittyminen osaksi lapsen elämää saattaa keskeytyä. Monikulttuurinen lapsi voi valita monen erilaisen identiteetin väliltä. Osa lapsista valitsee yhden kulttuurisen identiteetin, kuten suomalaisuuden. Osa lapsista puolestaan määrittää itsensä lähdien eri kulttuurin kautta. (Oksi-Walter ym. 2009, 136–137.)

Äidinkieli on tärkeä identiteetin osa. Se on vuorovaikutuksen väline, jonka avulla toisten ymmärtäminen ja omien kokemusten jakaminen on mahdollista. Kieli on tärkeä väline kiinnittyä ryhmään ja kulttuuriin. Lapsella on aina oikeus omaan äidinkieliensä. Kaksikielisessä perheessä lapsella on oikeus molempien vanhempiensa kielisiin. Luontevaa on, että molemmat vanhemmat puhuvat lapselle omaa äidinkieltään. Lapsen identiteetti kaksikielisenä yksilönä vahvistuu silloin, kun hän kokee pystyvänsä monipuolisesti käyttämään kaikkia kieliään. (Helsinki. Ota koppi -ohjelma. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa.)

Nykytutkimuksen mukaan kaksikulttuurisen lapsen identiteetin muodostuminen tapahtuu erilaisten vaiheiden läpi. Yhden teorian mukaan lapsi käy neljä erilaista vaihetta läpi. Ensimmäinen vaihe koskettaa alle neljävuotiaita, jolloin lapsi ei ymmärrä omaavansa erityistä identiteettiä. Lapsi käsittää esimerkiksi ihonväriensä konkreettisten asioiden, kuten ruoan avulla. Lapsi ei näe itseään tai vanhempiaan eri rotujen edustajina. Toisessa vaiheessa lapsi oppii ymmärtämään ihonvärien ja kansalaisuuden merkitsevän myös rodullisia hierarkioita ja konstruktioita. Kolmannessa vaiheessa lapsi usein kokee sekavuutta ja syyllisyyttä. Lapsi voi kokea painetta valita kahdesta kulttuurista toinen omakseen. Neljännessä vaiheessa lapsi kokee olevansa kokonainen, sillä hänellä on kaikki kulttuurit mukanaan. Tämä integraatiovaihe tapahtuu usein murrosiän jälkeen. (Oksi-Walter ym. 2009, 137–138.)

4 USKONTO JA KULTTUURI

Opinnäytetyössä käsitellään erilaisia kulttuureja ja niiden ilmenemistä varhaiskasvatuksessa. Myös uskonto on keskeinen teema tässä työssä, sillä monissa kulttuureissa uskonto on suuressa roolissa. On hyvä ymmärtää, että uskonto ja kulttuuri ovat kaksi eri asiaa, vaikka joskus ne liittyvätkin vahvasti yhteen.

Kulttuuri voidaan nähdä elämäntapana. Kulttuuriin liittyvät sellaiset asiat, joita historian kuluessa eri kansat ja ihmiset ovat oppineet arvostamaan ja tekemään sekä joihin he ovat oppineen uskomaan. Kulttuuriset piirteet eivät periydy, vaan ne ovat opittuja asioita. Kulttuuriin liittyviä asioita ovat esimerkiksi perinteet, arvojärjestelmät, vakaumukset, elintavat, yksilön perusoikeudet, kehonkieli, toimintamallit, ajattelun ja tuntemisen tavat sekä taide ja kirjallisuus. Näkyviä kulttuurisia asioita ovat esimerkiksi rakennukset, vaatetus, vuorovaikutustavat, ruoka ja ruoanvalmistustavat. (Peda.net. Kansalaisopistojen liitto Kol Ry. Kansalaisopistofoorumi. Maahanmuuttajakoulutus. Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistossa -koulutusmateriaali 2018.)

4.1 Kulttuurin sosiaalinen konteksti ja ennakkoluulot

Usein sama kulttuuri jaetaan ainakin osittain ihmisten kanssa, jotka elävät samassa sosiaalisessa ympäristössä. Näissä sosiaalisissa ympäristöissä, kuten koulussa, työpaikassa tai kaupunginosassa kulttuuria opitaan ja se siirtyy ihmiseltä toiselle. Täytyy myös muistaa, että jokaisessa kulttuurissa on sellaisia ihmisiä, jotka eivät noudata enemmistön ylläpitämiä normeja ja tapoja. Mitään yhtenäiskulttuuria ei ole olemassa ja jokaisessa kulttuurissa on sellaisia osia, joita vain osa kulttuurin jäsenistä ylläpitää ja hekin vaihtelevasti. (Peda.net. Kansalaisopistojen liitto Kol Ry. Kansalaisopistofoorumi. Maahanmuuttajakoulutus. Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistossa – koulutusmateriaali 2018.)

Ennakkoluulot ovat sellaisia käsityksiä, jotka on luotu asiaan tai ihmiseen ennen tutustumista. Ennakkoluulot kertovat usein tietämättömyydestä. Ihminen usein joutuu arvaamaan, yleistämään ja olettan silloin, kun ei tiedä asian todellista laitaa. Ennakkoluulot usein kohdistuvat ihmisryhmiin, kuten vähemmistöihin ja etnisiin tai uskonnollisiin ryhmiin. Ennakkoluulot voivat pahimmillaan johtaa rasismiin ja syrjintään. Ne voivat myöskin olla este toisen kunnioitukselle ja keskinäiselle luottamukselle. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Ammattilaisille. Kouluille ja oppilaitoksille. Tukioppilastoiminta. Tehtäväkortit. Stereotypiat ja ennakkoluulot.) Vaikka työntekijä kokisi olevansa suvaitseva ja ennakkoluuloton, niin monilla on silti tiedostamattomia ennakkoluuloja. Myöskin usein ajan myötä kulttuurien käyttäytymisnor-

mit muuttuvat, sillä kulttuurit eivät ole staattisia. Erityisesti erilaiseen kulttuuriympäristöön asettuminen saattaa muovata perheen sisäistä kulttuuria. (Abdelhamid, Juntunen & Koskinen 2009, 204.)

4.2 Kulttuuri- ja kasvatuseroja

Eri kulttuurien välillä on paljon erilaisia eroja niin lasten kasvatuksessa kuin arvoissa ja näkemyksissä. Esimerkiksi pukeutumisessa, ruokailutottumuksissa, aikakäsityksessä, juhlakulttuurissa, taiteessa sekä sukupuolen ja seksuaalisuuden kokemisessa on eroja eri kulttuurien välillä.

Vaikka eri alueiden kulttuurit eroavat toisistaan paljon, voidaan eri kulttuurit jakaa yksilöllisyyttä korostavaan kulttuuripiiriin ja yhteisöllisyyttä korostavaan kulttuuripiiriin. Yksilöllisyyttä korostavaa kulttuuripiiriä kutsutaan individualistiseksi kulttuuriksi ja yhteisöllisyyttä korostavaa kulttuuripiiriä kutsutaan kollektiiviseksi kulttuuriksi. Individualistisuuteen kuuluu minäkeskeinen maailmankuva ja identiteetti. Täysi-ikäisellä on oikeus omiin valintoihinsa, ja jokainen on vastuussa itsestään ja omista teoistaan. (Väestöliitto. Maahanmuuttajat. Tietoa monikulttuurisuudesta. Monikulttuurinen parisuhde. Yhteisöllinen ja yksilöllinen kulttuuri.)

Kollektiivisessa kulttuurissa identiteetti perustuu siihen ryhmään, jonka jäsen yksilö on ollut syntymästään lähtien. Lisäksi yhteisöön voi kuulua adoption tai avioliiton kautta. Yhteisössä vaalitaan yhteisön etua, sillä se on kaikkien jäsenten etu. Yhteisön jäseniä ei pidetä tasavertaisina, sillä jokaisella ryhmän jäsenellä nähdään olevan oma paikkansa ryhmässä. Jokaisella on oman asemansa määrittämät velvollisuudet. Yksilön odotetaan käyttäytyvän oman asemansa mukaisesti. Kollektiivisessa kulttuurissa vanhempia ja muita auktoriteettihenkilöitä tulee kunnioittaa. Omavaltainen käytös voi johtaa yksilön sulkemiseen pois ryhmästä. (Väestöliitto. Maahanmuuttajat. Tietoa monikulttuurisuudesta. Monikulttuurinen parisuhde. Yhteisöllinen ja yksilöllinen kulttuuri)

Länsimaissa on yleisesti yksilöllisyyttä korostava kasvatustapa. Siinä lapsia rohkaistaan osallistumaan perheessä tehtäviin päätöksiin, keskustelemaan ja väittelemään

vanhempien kanssa. Lasta kannustetaan ottamaan rooli perheen toiminnassa ja ilmaisemaan mielipiteensä. Yhteisöllisessä kulttuurissa tärkeää on vanhempien ja muiden aikuisten kunnioittaminen. Länsimaisessa kulttuurissa lasten nopeita ja nokkelia vastauksia saatetaan pitää älykkyyden merkinä, kun taas yhteisöllisessä kulttuurissa niitä voidaan pitää epäkohteliaina ja näin ollen rangaistavina. (Abdelhamid ym. 2009, 205.)

Lasten kasvatustapoja voidaan jakaa kolmeen erilaiseen käyttäytymismalliin, jotka vaihtelevat kulttuureittain. Yksi malleista on kognitiivinen malli, joka arvostaa älyllistä suoriutumista, rationaalisuutta, loogista ajattelua ja riippumattomuutta. keskeinen ajatus on, että ihmisellä on vapaa tahto. Suorituskeskeinen orientaatio on vallitsevaa ja omatoimisuudesta palkitaan. Yksilön odotetaan työskentelevän ihmissuhteiden eteen. (Abdelhamid ym. 2009, 206.)

Emotionaalinen malli korostaa ihmissuhteiden tärkeyttä. Tunteiden vapaaseen ilmaisuun rohkaistaan, eikä omia tunteitaan tarvitse kontrolloida. Ihmissuhteet ovat osa elämää ja kuuluvat siihen annettuina. On hyväksyttävää olla riippuvainen muista. (Abdelhamid ym. 2009, 207.)

Deterministinen malli pohjautuu käsitykselle, että joku muu päättää yksilön kohtalosta. Asiat tapahtuvat siitä syystä, että ne on määrätty tapahtumaan sillä lailla. Joku muu ohjaa yksilön elämää kuin hän itse. Tähän malliin kuuluvat esimerkiksi maagisuskonnollinen maailmankuva ja karman laki. Rukouksilla, amuleteilla ja hengille annettavilla lahjoilla voidaan ennaltaehkäistä pahoja tapahtumia. Tähän malliin kuuluu, että lapset tottelevat vanhempiaan ja kysyvät heiltä lupaa tekemisiinsä. (Abdelhamid ym. 2009, 206–207.)

4.3 Uskonnon ja kulttuurin yhteys

Uskonto voidaan nähdä sekä yksilön että yhteisön asiana, joka on osa ihmisen ominaista käyttäytymistä. Toisesta näkökulmasta uskonto on pääosin yhteisöön ja kulttuuriin liittyvä ilmiö. Kulttuuri muovautuu niissä kulttuurisissa ympäristöissä, joissa se esiintyy. Tällöin kulttuuri vaikuttaa uskontoon ja uskonto vaikuttaa kulttuuriin. Uskonnolle on vaikeaa löytää yhtä yhteistä määritelmää, mutta usein sen kuvataan

keskittyvän yliluonnolliseen, pyhään ja perimmäisiin kysymyksiin. Uskonnot voidaan jakaa myös neljään ulottuvuuteen: tietoiseen, toiminnalliseen, yhteisölliseen ja kulttuuriseen ulottuvuuteen. (Opintoverkko. Uskonto ja maailmankatsomus.)

Uskonto vaikuttaa myöskin kokonaisvaltaisesti lapsen elämään ja kehitykseen, kuten myöskin kaikki muut elämän osa-alueet. Voidaan ajatella, että uskonto ei ole mitään vierasta, vaan se liittyy ihmisen keskukseen. Kun kaikki muut elämän osa-alueet säteilevät keskukseen ja vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin, niin myöskin keskus säteilee muihin osa-alueisiin. Suoranaiset uskonnolliset asiat ovat yhteydessä kokemuksellisuuden ja tiedon näkökulmiin. Vanhemmilla ja muilla lapsen kasvatukseen osallistuvilla henkilöillä on myöskin vaikutusta lapsen Jumala-kuvaan. Myönteisiä vaikutuksia uskonnolla on usein erityisesti yhteisöön ja perheeseen liittyen. Se voi jopa vaikuttaa sekä psyykkiseen että fyysiseen terveyteen sekä onnellisuuden tunteeseen. (Ubani, Kallioniemi & Luodeslampi 2010, 64–65.)

Uskonnolla ei aina ole pelkästään myönteisiä vaikutuksia lapsen elämään. Haitallisia vaikutuksia aiheuttavat esimerkiksi se, että lapsi ymmärtää uskonnon väärin, jos uskonto ja sen tavat aiheuttavat pelkoa, jos uskontoa käytetään vallan välineenä, tai jos uskontoon liittyvä maailmankuva on tuomitseva ja ahdistava. Kasvattajan tehtävä onkin nähdä uskonnon sisältö ja sen toteutuminen lapsen näkökulmasta. Kasvattaja nostaa uskonnosta esiin niitä asioita, jotka tukevat lapsen hyvinvointia ja torjuu lapselle vahingolliset asiat. (Ubani ym. 2010, 65.) Tärkeää varhaiskasvatuksessa on myös muistaa, että päävastuu lapsen uskontokasvatuksesta on vanhemmilla. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan velvollisuus ei ole opettaa lapselle hänen uskontoonsa liittyviä asioita, mutta tärkeää on olla avoin jokaista uskontoa kohtaan ja olla valmis keskustelemaan uskonnosta.

4.4 Uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa

Uskonnollisuus ja uskonto ovat tärkeässä roolissa ihmisen persoonallisuuden kehityksessä ja mielenterveyden tukemisessa. Näissä yhteyksissä uskonnon vaikutus on usein positiivinen. Myöskään varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen merkitys ei liity pelkästään arvoihin ja uskonnollisuuteen. Usein uskontokasvatus koskettaakin juuri lapsen sosiaalisia tarpeita ja hyvinvointia. (Ubani ym. 2010, 39–40.)

Uskontokasvatus liittyy vahvasti lapsen kokonaisvaltaiseen huomioimiseen. Varhaiskasvatuksessa tärkeää onkin, että lapsen uskontosuhdetta ei määritellä kapealaisesti. (Ubani ym. 2010, 40–41.) Ubani ym. tuo esille teoksessaan (2010, 40–41) Vasussa (2002) kuuteen temaattiseen orientaatioon jaetut tavoitteet. Yksi näistä orientaatioista on uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio, johon liittyvät uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat ja ilmiöt. Uskonnollis-katsomuksellisesta orientaatiosta voidaan konkreettisesti eritellä viisi erilaista sisältöaluetta. Nämä ovat traditio, kontemplaatio, spiritualiteetti, yleissivistys ja kasvatusyhteistyö kodin kanssa. (Ubani ym. 2010, 41.)

Traditiossa perehdytään omaan uskuntoon sen perinteiden, tapojen ja käytäntöjen kautta. Kontemplaatio tarkoittaa mahdollisuutta pohdintaan, kyselyyn, hiljaisuuteen ja ihmettelyyn. Spiritualiteetti on sitä, että kasvattaja tukee lapsen herkkyyttä ja kykyä ymmärtää sanatonta ja symbolista kunnioittamista. Yleissivistys tarkoittaa sitä, että kasvattaja lapselle tärkeisiin uskontoihin ja vakaumuksiin. Kasvatusyhteistyö kodin kanssa on vanhempien kanssa sovittuja asioita uskonnollis-katsomuksellisen orientaation lapsikohtaisista sisällöistä. (Ubani ym. 2010, 42.)

4.5 Kulttuurisensitiivisyys

Tärkeintä monikulttuurisen perheenkohtaamisessa niin päivähoitossa kuin muissakin tilanteissa on kulttuurisensitiivisyys. Vastaan voi tulla tilanteita, kun toisen ihmisen kulttuuria ja arvomaailmaa on vaikeaa käsittää, ja se on täysin hyväksyttävää. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan on kuitenkin muistettava aina oma ammatillisuutensa näissä tilanteissa. Kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan herkkyyttä sekä halua ja kykyä ymmärtää henkilöä, joka tulee erilaisesta taustasta. Tärkeintä on avoimuus ja kunnioitus toista henkilöä kohtaan. Tärkeää on myöskin tiedostaa omat arvonsa ja kulttuuritaustansa vaikutus omiin asenteisiin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus. Kulttuurisensitiivinen työote.)

Ammattilaisena kulttuurisensitiivisyyteen liittyy myös tietoisuus maahanmuuttajien kohtaamista ongelmista ja syrjinnästä. Tämä tarkoittaa omalla toiminnallaan ja ajattelullaan asettumista rasismiin vastaiseen positioon. Ammatilaisen on myös osattava

kunnioittaa ja korostaa asiakkaan toimijuutta. Tässä on kyse eettisestä valppaudesta, jolloin ammattilaisella on herkkyyttä huomata epäkohtia ja ongelmia. Ammattilainen ymmärtää myös sen, ettei kulttuuri ole selitys kaikkeen. (Jäppinen 2016, 18.)

Kulttuurisensitiivisyys on myös tärkeä osa varhaiskasvattajan ammatillisuutta. Varhaiskasvatuksessa se ilmenee erityisesti avoimena ja arvostavana suhtautumisena jokaiseen perheeseen ja yksilöön kulttuuritaustasta riippumatta. Varhaiskasvatuksen opettaja on vastuussa siitä, millaisen oppimisympäristön hän luo. Varhaiskasvatuksen arjessa on myös osattava ratkaista, kuinka huoltajan näkemykset otetaan huomioon ja kuinka osallisuutta voidaan kehittää. (Luoma & Mättö 2018, 19–20.)

4.6 Uskontodialogi

Uskontodialogi on sitä, kun eri uskontoja edustavat ihmiset kohtaavat toisensa ja käyvät keskustelua oppien toinen toisiltaan. Uskontodialogi vähentää radikalisoitumista ja vahvistaa yhteiskuntarauhaa. Se myöskin lisää tietoa ja ymmärrystä eri uskonnoista ja kulttuureista tulevien ihmisten välille. Tärkeä näkökulma uskontodialogissa on se, että vaikka uskonnot ja katsomukset eivät kohtaa, niin ihmiset kohtaavat. Tämä on kaikkien etu. Arki on tärkein kanssakäymisen alue. Luonteva kanssakäyminen, auttava ele ja ystävällinen hymy voivat olla tärkeämpiä asioita kuin moni tulee ajatelleeksi. Myös toisen kulttuurin juhlauskuntaan ja sen seuraaminen voi olla arkea rikastuttava asia. (Suomen evankelisluterilainen kirkko. Uskontodialogi. Uskontodialogi on kohtaamista.)

Päiväkodissa tapahtuu edellä mainittua arjen kohtaamista. Tärkeitä kohtaamishetkiä ovat siirtymätilanteet lapsen tullessa päiväkotiin ja lähtiessä sieltä. Vaikka varhaiskasvattajalla ei olisi tietoa perheen kulttuurista, niin uskontodialogin osaaminen on tärkeää. Uskontodialogi voidaan nähdä osana ammatillisuutta, jossa varhaiskasvattaja kohtaa perheen avoimesti ja ystävällisesti tuntematta tarkemmin heidän kulttuuriaan. Ammatillista osaamista tarvitaan, jotta toista osaa kunnioittaa ja arvostaa, vaikkei samoja arvoja omaisikaan.

5 MONIKULTTUURISUUS VARHAISKASVATUKSEN ARJESSA

Monikulttuurisuus ja maahanmuutto eivät ole uusia asioita Suomessa, vaikka ne ovatkin viime vuosina lisääntyneet paljon. Suomessa on aina ollut ihmisiä eri maista ja erilaisista kulttuureista. Aiheesta onkin paljon erilaisia tutkimuksia ja opinnäyte- töitä. Monikulttuurisuus pyritään näkemään rikkautena niin varhaiskasvatuksessa kuin muissakin elämisen osa-alueissa, vaikka siihen liittyykin myös haasteita. Moni- kulttuurisuus tulisi myös nähdä arjen rikastuttajana. Varsinkin päivähoidossa voidaan ajatella, että monikulttuuriset lapset eivät ole ainoastaan oppimassa suomalaista kult- tuuria, kaikki lapset oppivat toisiltaan jotakin. Varhaiskasvatuksessa voitaisiin oppia paljon monikulttuurisilta lapsilta heidän kulttuureistaan ja heidän kulttuureitaan voi- taisiin tuoda näkyviksi päivähoiton arjessa.

5.1 Kuinka erilaisia kulttuureja tuetaan varhaiskasvatuksessa

Monikielisiä ja -kulttuurisia lapsia sekä perheitä tulee ottaa huomioon päiväkodeissa ja muissa varhaiskasvatuksen palveluissa järjestämällä esimerkiksi monikielisiä työn- tekijöitä päiväkotiin, jotta kommunikointi kodin ja varhaiskasvatuksen palvelun vä- lillä onnistuu. Usein käytössä on tulkki, joka helpottaa kommunikointia, mikäli lap- sen huoltaja/huoltajat tai työntekijä ei puhu englantia tai heillä ei ole yhteistä kieltä. Tavoitteena olisi myös se, että monikielisiä- ja kulttuurisia lapsia olisi lapsiryhmässä enintään 30%. Ja mikäli tämä luku ylittyy, kahden varhaiskasvatuksen opettajan si- joittaminen tällaiseen ryhmään on yksi tehokas tapa käyttää resursseja. (Pääkaupun- kiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Pääkaupunkiseudun monikulttuurisen varhais- kasvatuksen toimintamalli.)

Monikulttuurisuus tulee huomioida myös toiminnan suunnittelussa, lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa, sekä kasvatuskumppanuuden luomisessa lapsen huoltajien kanssa. Ihailtavaa olisi myös, jos monimuotoisuus näkyisi jo esimerkiksi erilaisissa julisteissa, musiikkivalikoimassa ja kirjoissa. Lapsille olisi tärkeä opettaa jo pienestä pitäen, että meitä ihmisiä on monenlaisia ja näköisiä ja kaikki silti saman arvoisia. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja. 2009, 7.)

5.2 Monikulttuurinen oppimisympäristö

Aiemmissä kappaleissa puhuttiin kulttuurisensitiivisyydestä ja sen ilmenemisestä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen opettaja on vastuussa siitä, millaista oppimisympäristöä hän luo lapsille. Kuitenkin tutkimukset ovat osoittaneet, että sekä monet perheet että varhaiskasvatuksen henkilökunta ovat kokeneet, että monikulttuurisuuskasvatus koskee vain monikulttuurisia lapsia, eikä monikulttuurisuus niinkään esiinny varhaiskasvatusympäristössä. (Luoma & Mättö 2018, 20.) Jaana Tikka-Uguccioni (2016) onkin tehnyt aiheeseen liittyvän tutkimuksen monikulttuurisesta kasvatusympäristöstä. Sen mukaan lastentarhanopettajien kuvaukset monikulttuurisen varhaiskasvatusympäristön rakentumisesta jakautuvat neljään kokonaisuuteen, jotka ovat työnantaja, työyhteisö, työntekijä ja perheet. Tutkimus korosti näiden jokaisen neljän kokonaisuuden tärkeyttä monikulttuurisuuden tukemisessa ja sen näkyväksi tuomisessa. Nämä neljä eri kokonaisuutta yhdessä vaikuttavat siihen, kuinka monikulttuurisuus näyttäytyy varhaiskasvatuksessa ja kuinka siihen suhtaudutaan. (Tikka-Uguccioni 2016, 33.)

On tärkeää panostaa päiväkodin oppimisympäristön suunnitteluun ja uudistamiseen. Ryhmätiloja sisustaessa on tärkeää huomioida monipuoliset materiaalit ja lelut. Niiden on oltava myös helposti saatavilla, sillä esimerkiksi vieraskielinen lapsi ei heti osaa pyytää haluamansa. Kielen oppiminen ja suomalaiseen kulttuuriin integroitumisenkin on helpompaa, kun ympäristö on tuettu ja jäsenneily kuvien avulla. Tärkeitä huomioitavia asioita ovat myöskin ehjät astiat, nuket, vaatteet, vaunut ja rattaat, omat alueet eri tekemisille ja leikeille, askarteluvälineet omissa kuvioituissa laatikoissaan, aikuinen saatavilla leikki-tilanteissa ja pienryhmämenetelmän käyttäminen. (Peda.net. Porvoo. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa.)

Annukka Pennanen (2010) on tehnyt tutkimusta venäläistaustaisten lasten arjesta suomalaisessa päivähoitossa ja koulumaailmassa. Yhtenä teemana nousi esiin kielen osaaminen ja siihen liittyvä valta. Kulttuuriseen valtaan liittyvät kielen osaamisen lisäksi sosiaalinen vuorovaikutus, kommunikointi ja itsensä ilmaiseminen. (Pennanen 2010, 15–16.) Tutkimuksissa korostetaan opettajan merkitystä maahanmuuttajalasten kaksikielisyyden ja identiteetin rakentumisessa. Monikulttuurisille lapsille opettaja saattaa olla ainut kontakti suomalaiseen aikuiseen. Tämä on lisäksi tärkeä

kontakti suomalaiseen kulttuuriin. Opettaja myöskin välittää omaa arvomaailmaansa ja asennoitumismalliaan muille koulun tai päiväkodin lapsille. (Pennanen 2010, 17.)

Pennanen (2010) tekemässä tutkimuksessa erityisen tärkeäksi asiaksi venäläistaustaisten lasten arjessa nousi leikkikaverit. Kun lapsilta kysyttiin, että millaista on olla päiväkodissa, todella moni vastaus liittyi leikkikavereihin. Myös monet liikuntamuodot ja ulkoilu tuntuivat olevan tärkeitä tekijöitä viihtyvyydessä. Lapset kertoivat, että päiväkodissa on mieluisaa, koska siellä on leikkikavereita. (Pennanen 2010, 70–71.) Opettajalla onkin tärkeä rooli lasten leikkien tukemisessa. Opettajan tulee mahdollistaa hyvä ja turvallinen leikkiympäristö, jossa leluja on monipuolisesti saatavilla. Opettaja sanoittaa ja tarvittaessa ohjaa leikkiä ja auttaa ratkaisemaan riitatilanteita.

5.3 Monikulttuurisuuden haasteet

Monikulttuurisuus tuo myös haasteita varhaiskasvatukseen. Yhtenä haasteena voidaan sanoa yhteisen kielen puuttuminen. Kommunikointi puheen avulla avartaa keskustelua ja puhe saa siihen uuden ulottuvuuden. Yhteisen kielen puuttuminen voi johtaa helposti muun muassa väärinymmärryksiin, tai siihen ettei toista ymmärretä lainkaan. (Koivusipilä 2017, 40.)

Vaikka tulkkauspalveluiden tulee olla kaikille sitä tarvitseville saatavilla, tulkkia kuitenkin harvoin saadaan arjen joka tilanteeseen (esimerkiksi lasta haettaessa tai tuodessa). Vaikka juuri nämä tilanteet ovat hyvin tärkeitä varhaiskasvattajien ja lasten huoltajien välillä. Hakutilanteissa pyritään kertomaan huoltajille lasten päivästä päiväkodissa, ja yhteisen kielen puuttuessa on kertominen melko hankalaa. Onneksi useisiin tilanteisiin on olemassa muun muassa kuvakortteja, joilla ainakin osin voidaan viestittää vanhemmille päivästä. (Koivusipilä 2017, 35.)

Haasteita saattaa myös luoda erilaiset lastenkasvatustavat eri kulttuureissa. Monikulttuurisessa perheessä lapsi kokee kahta erilaista kasvatustapaa ja asuinympäristö usein määrittää, kumpi kasvatustapa on hallitsevampi. Joskus toisen tai molempien vanhempien kasvatuseriaatteet voivat olla ristiriidassa lakien tai vallitsevien arvojen kanssa. Esimerkiksi monissa kulttuureissa fyysinen kurittaminen on hyväksyttävää mutta kiellettyä Suomessa. (Oksi-Walter ym. 2009, 114.) Päiväkodin työntekijöillä

on velvollisuus tehdä lapsesta lastensuojeluilmoitus, jos he havaitsevat laiminlyöntiä lapsen kasvatuksessa. Muita yleisiä ristiriitatilanteita ovat pukeutuminen, sukupuoli-identiteetti, juhlat ja ruokakulttuuri. Näitä asioita käsittelemmekin opinnäytetyömme tuotoksessa.

Täytyy muistaa, että kahden kulttuurin yhdistäminen on usein myös lapselle haasteellista. Monilla lapsilla on tarve olla samanlainen kuin muut lapset ja käyttäytyä ympäristön odotusten mukaisesti. Erilaisuutta kohdatessaan lapsi peilaa sitä jatkuvasti muihin ihmisiin. Tärkeää näissä arkisissa ristiriitatilanteissa on, että lapsi kokee selviytvänsä niistä. (Oksi-Walter ym. 2009, 114–115.)

Kun kyseessä on maahanmuuttajaperhe, ongelmia voivat tuottaa myös uuden maan palvelujärjestelmän oppiminen, mahdollisesti heikko asema työmarkkinoilla sekä lasten ja vanhempien suhteen muuttuminen. Eroja on usein myös siinä, kuinka sosiaalialan ammattilaisiin sekä ammatillisiin toimiin suhtaudutaan ja kuinka ne ymmärretään. Joskus voi käydä myös niin, että ihminen jää ongelmineen ja tarpeineen ikään kuin kulttuurinsa taakse. Ihmisessä nähdään vain hänen kulttuurinsa ja ongelmat ja tarpeet jäävät huomaamatta. Tämä voi estää asiakkaan auttamisen. (Jäppinen 2016, 9.)

5.4 Kohtaaminen

Olemme aiemmissa kappaleissa käsitelleet kulttuurisensitiivisyyttä ja monikulttuurisuuden esiintymistä varhaiskasvatuksessa. Avoin ja arvostava kohtaaminen on aina keskiössä sosiaalialan ammatillisessa työssä. Olemmekin nostaneet kohtaamisen tärkeäksi teemaksi myös opinnäytetyömme tuotoksessa, eli oppaassa.

Alitolppa-Niitamo puhuu kulttuurisen kompetenssin käsitteestä, jolla tarkoitetaan sellaisia taitoja ja kykyjä, joita tarvitaan kulttuurisesti erilaisten asiakkaiden kohtaamisessa. Alitolppa-Niitamo puhuu tässä yhteydessä kulttuurisesta kompetenssista terveydenhuollossa, mutta se on sovellettavissa myös kaikkialla sosiaalialalla. Kulttuurinen kompetenssi on prosessi, joka ammattilaisen on käytävä läpi kehittyäkseen työssään. Prosessiin kuuluu kulttuurinen tietoisuus ja tieto, kulttuurinen herkkyys,

kulttuurinen taito, kulttuurinen kohtaaminen ja kulttuurinen tahto. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 137–138.)

Kulttuurinen tahto on henkilökohtaista motivaatiota ja kiinnostusta auttamiseen. Kulttuurisella kohtaamisella tarkoitetaan eri kulttuurista tulevan aitoa ja yksilöllistä kohtaamista ja ryhmien sisäisten vaihteluiden huomioimista. Kulttuuriseen taitoon liittyy esimerkiksi rasismien tunnistaminen, kulttuurisesti merkittävän tiedon tunteminen. Vuorovaikutukseen liittyvät taidot ja kulttuurien välissä toimiminen. Kulttuurinen herkkyys on kaikkia kulttuureja arvostavaa työn suunnittelua ja toimintaa, kunnioitusta ja empatiaa. Kulttuurinen tietoisuus ja tieto on oman kulttuurisen taustan merkitysten, erojen ja yhtäläisyyksien ymmärtäminen sekä ymmärrys terveyteen liittyvästä epätasa-arvoisuudesta. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 137.)

Tärkeää kohtaamista tapahtuu varhaiskasvatuksessa päivittäin myöskin varhaiskasvattajan ja lapsen välillä. Kohtaamisessa varhaiskasvattaja antaa lapselle aineksia minuuden ja identiteetin kehittymiselle. Kasvattajan tulee olla kohtaamistilanteessa valmis kuuntelemaan lasta ja ottamaan vastaan tilanteeseen liittyvää tietoa ja tunteita. Kasvatuksellisessa vuorovaikutuksessa lapsi oppii tapoja kulttuurinsa mukaiseen käyttäytymiseen ja saa mahdollisuuksia oman identiteettinsä rakentamiseen. Dialoginen kasvatussuhde perustuu kuulemiseen, empaattisuuteen, ja tarpeisiin reagoimiseen. Kohtaamiseen liittyy myöskin eläytyvän kuuntelijan käsite. Se tarkoittaa sitä, että kuuntelija heijastaa puhujan viestin sisältämän tarveilmaisun ja tunteen. (Ubani ym. 2010, 115–116.)

5.5 Monikulttuurisuus varhaiskasvatuslaissa

Monikulttuurisuus ja sen tukeminen ovat jo itsessään tärkeitä arvoja ja niin ne onkin nostettu esiin myös varhaiskasvatuslaissa (L540/2018.) Siellä varhaiskasvatuksen tavoitteiksi määritellään esimerkiksi yhdenvertaiset mahdollisuudet jokaiselle lapselle varhaiskasvatukseen sekä yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Lisäksi varhaiskasvatuksen tulee antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa jokaisen kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa, tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä, varmistaa lapsen

mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. (L540/2018.) Varhaiskasvatustalaki korostaa jokaisen lapsen tasavertaisuutta ja samanarvoisuutta. Jotta lain mukaista laadukasta ja jokaista lasta tukevaa varhaiskasvatusta voidaan järjestää, tarvitaan ymmärrystä eri kulttuurista ja niiden toimintatavoista. Näin varhaiskasvattaja osaa paremmin toimia sekä lapsen että hänen huoltajansa kanssa lapsen hyvinvoinnin tukemiseksi.

5.6 Monikulttuurisuus varhaiskasvatussuunnitelmassa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat aina päivähoiton toimintaa ja toimintatapoja. Tämän vuoksi toimme työhömmä esille varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden näkökulman ja sen, kuinka se huomio monikulttuurisuuden.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) näkee kulttuurisen moninaisuuden voimavarana. On tärkeää tunnistaa yhteisössä, että perusoikeuksiin kuuluu oikeus omaan kulttuuriin, uskoon, katsomukseen ja kieleen. Varhaiskasvatuksessa tulisi hyödyntää niin suomalaista kulttuuriperintöä kuin myöskin yhteisön ja ympäristön katsomuksellista ja kulttuurista moninaisuutta. Tämä edellyttää sitä, että henkilöstöllä on tietoa myöskin muista kulttuureista ja katsomuksista sekä kykyä nähdä asioita monista eri näkökulmista ja asettua toisen henkilön asemaan. Varhaiskasvatuksen tulisi myös tiedostaa kielten tärkeys, sillä ne ovat jatkuvasti esillä jokapäiväisessä elämässä kaikkialla. On tärkeää tuoda monikielisyys näkyväksi, sillä se tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.)

Jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Henkilöstöllä on vastuu etsiä keinot, joilla selvittää lapsen näkökulmat asiaan. Niin oppiympäristöjen kehittämisessä kuin lapsiryhmän toiminnan suunnittelussakin otetaan huomioon lasten varhaiskasvatussuunnitelmissa esiin nousevat tavoitteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.) Monikulttuurisella lapsella voi olla hyvin moninaisia tarpeita ja tavoitteita, joita varhaiskasvatuksen henkilöstön on osattava ottaa huomioon toimintaa ja oppimisympäristö suunnitellessa.

Varhaiskasvatus on keskeinen palvelu monille lapsiperheille. Suurin osa lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen ennen oppivelvollisuuden alkamista. Varhaiskasvatuksessa on aina mukana lasten aiemmat elämäkokemukset, joissa korostuvat lasten kiintymys- ja vuorovaikutussuhteet huoltajiensa välillä. lapsia ja heidän perheitään koskeva palvelu, johon suurin osa lapsista osallistuu ennen oppivelvollisuutta. Henkilöstön vastuulla on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Myöskin yhteistyö huoltajien ja henkilöstön välillä on tärkeää ja onnistuessaan se luo lapsen elämään turvaa ja jatkuvuutta. Jotta yhteinen kasvatustehtävä henkilöstön ja perheiden välillä muodostaisi lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden, tarvitaan säännöllistä yhteistyötä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.)

6 PIEKSÄMÄEN VARHAISKASVATUS

Teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa. Opinnäytetyömme sijoittuu erityisesti Tahiniemen päiväkotiin. Kun opinnäytetyö eteni, olimme yhteydessä Pieksämäen varhaiskasvatuksen johtajaan. Pieksämäen varhaiskasvatus on jakaantunut Hiekanpään, Kontiupuiston, Maaselän, Nenonpellon ja Tahiniemen päiväkoteihin sekä Jäppilän päiväkotiryhmään. Lisäksi Pieksämäellä on tarjolla yksityistä varhaiskasvatusta.

6.1 Varhaiskasvatuksen palvelut Pieksämäellä

Lain mukaan alle kouluikäisten lasten vanhemmilla on oikeus valita lapselleen kunnallinen varhaiskasvatuspaikka päiväkodista tai perhepäivähoidosta. Myös kotihoiton tuki on mahdollinen, kun nuorin lapsi on alle 3-vuotias. Lisäksi perheillä on mahdollisuus yksityiseen varhaiskasvatukseen palvelusetelillä. (Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea perheitä heidän kasvatustehtävässään ja vanhemmuudessaan sekä vastata lapsen varhaiskasvatuksen ja kuntoutuksen tarpeisiin. Varhaiskasvatusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan vanhempien toivomassa muodossa ja perheen tarpeen mukaan osa- tai kokopäiväisesti päiväkodissa, ryhmäperhepäiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Perheet, jotka tarvitsevat lapselleen ilta-, yö- ja viikonloppuhoitoa työn tai opiskelun vuoksi, ohjataan vuoropäiväkotiin. Henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa. Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan varhaiskasvatuksen linjaukset, toiminta-ajatus ja arvopohja sekä toteuttamisen keskeiset periaatteet. (Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

6.2 Monikulttuurisuus Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelmassa

Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelman arvoperustaan kuuluu yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsilla tulee olla mahdollisuuksia tehdä valintoja sekä kehittää itseään ja taitojaan riippumatta sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä. Henkilöstön tulee luoda sellaista ilmapiiriä, jossa kunnioitetaan ja arvostetaan moninaisuutta. Myös lapsuuden itseisarvo nähdään tärkeänä. Se tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatus suojelee lapsen oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Jokaisen lapsen oikeus on tulla kuulluksi, ymmärretyksi, nähdyksi ja huomioon otetuksi niin omana itsenään kuin yhteisön jäsenenä. (Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Pieksämäen varhaiskasvatuksessa tärkeäksi koetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymisen tukeminen monipuolisesti. Suomen ja ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea tai ruotsia toisena kielenä. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin sekä suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus on tärkeänä tekijänä lapsen kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan per-

heen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. (Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

7 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Aloitimme prosessin miettimällä ensiksi aiheen työllemme. Molemmat suoritamme varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuutta ja monikulttuurisuus kiinnosti meitä aiheena, joten päätimme, että opinnäytetyömme keskittyy siihen. Saimme yhteistyötahoksi Pieksämäen kaupungilta varhaiskasvatuksen johtajan. Varhaiskasvatuksen johtaja esitti toiveen oppaasta, joka sisältäisi tietoa eri kulttuureista ja niiden ilmenemisestä päivähoitossa. Esille nousi myös monikulttuurisen perheen kohtaaminen ja lapsen kulttuurin tukeminen.

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi ammattikorkeakoulun opinnäytetyön muoto. Sen tavoite on käytännön toiminnan ohjeistaminen ja opettaminen sekä toiminnan järjestäminen ja järjeistäminen. Se voi olla ohje, opastus (kuten perehdyttämisopas) tai tapahtuman/tilaisuuden suunnittelu ja/tai toteutus. (Airaksinen 2009.) Meidän opinnäytetyömme koskee toiminnan ohjeistamista, ja sen muoto on perehdyttämisopas.

Toiminnallisen opinnäytetyön toteutustapa valitaan aina kohderyhmän mukaan. Se voi olla esimerkiksi kirja, kansio, vihko, opas, CD, video, verkkosivusto, näyttely, tapahtuma tai portfolio. (Airaksinen 2009.) Me valitsimme toteutustavaksemme oppaan, koska tuotoksemme tulee varhaiskasvatuksen ammattilaisille työkaluksi. Koemme, että opas on työllemme sopivin toteutustapa, sillä sieltä tieto löytyy helposti.

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu aina myös dokumentointi ja arviointi, eli opinnäytetyöraportti. Opinnäytetyön kirjoitusprosessissa on tärkeää raportin rakenne ja jäsentely. Rakenteen on oltava selkeää ja kytkeydyttävä koko ajan käsiteltävään aiheeseen. Tietoperusta ja viitekehys alkavat rakentua tekstiin opinnäytetyön edetessä. On myös muistettava arvioida ja perustella omia ratkaisujaan. (Airaksinen 2009.)

7.2 Oppaan rakentuminen

Joulukuussa 2018 allekirjoitimme sopimuksen opinnäytetyöstä. Keväällä 2019 aloimme hahmottelemaan opasta. Oppaan teemat alkoivat olla selvillä ja pohdimme sitä, mitä asioita eri teemojen kanssa käsitellään. Esittelimme maaliskuussa 2019 ensimmäisen version koulussa vertaisryhmälle, jossa saimme palautetta oppaasta. Saimme hyviä ideoita siitä, mitä asioita eri teemojen alle voisi lisätä. Lisäksi lähetimme tämän version oppaasta Pieksämäen varhaiskasvatuksen johtajalle arvioitavaksi, ja hän lähetti sen eri päiväkodeihin kommentoitavaksi. Pikkuhiljaa opas alkoi muodostua. Syksyn 2019 aikana opas alkoi saada lopullisen ulkomuotonsa kuvien ja tekstien osalta. Valitettavasti emme saaneet yhteistyökumppaniltamme palautetta keskeneräisestä oppaasta. Palautteen perusteella olisimme voineet muokata opasta yhä enemmän yhteistyökumppanin toivomaan suuntaan. Saimme kuitenkin ohjaavalta opettajalta useaan kertaan palautetta ja kehittämisideoita työhömmme. Näiden ohjeiden avulla pääsimme kehittämään työtämme.

Opinnäytetyössämme päätimme puhua tuotoksesta oppaana. Oppaan ensisijainen tarkoitus on auttaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa toimimaan monikulttuuristen lasten kanssa sekä tutustumaan monikulttuurisuuteen. Haluamme auttaa varhaiskasvattajia ymmärtämään niitä erityistilanteita, joita monikulttuurisuus voi päiväkodin arkeen tuoda. Haluamme myös korostaa sitä näkökulmaa, että monikulttuurisuus on rikkaus, josta kaikki voivat oppia uutta.

Ennen oppaan luomista oli tärkeää pohtia, mitä kaikkea hyvä opas pitää sisällään ja millainen se on rakenteeltaan. Airaksinen (2009) kehottaa toiminnallisessa opinnäytetyössä pohtimaan tarkkaan opinnäytetyön kohderyhmää ja kohderyhmän tietämystä aiheesta. Koska opas tulee varhaiskasvatuksen ammattilaiselle, kielen tulee olla ammattimaista ja ymmärrettävää. Voidaan olettaa, että kohderyhmä tuntee ammat-

tisanaston, joten termejä ei tarvitse selittää. Oppaan tarkoitus on toimia informatiivisena ja nopeasti saatavilla olevana tietopakettina, joten sen tulee olla tarpeeksi tiivis.

Oppaan suunnitteluvaiheessa koimme, että selkeys on tärkeää. On tärkeää, että opas on helposti ja nopeasti luettava. Haimme selkeyttä asettelulla, riittävän suurella kirjaisinkoolla, selkeällä fontilla ja väreillä. Rajasimme jokaisen sivun tekstimäärää, jotta sivut eivät näyttäisi epäselkeiltä. Väreillä ja kuvilla haluamme herättää lukijan mielenkiinnon. Nopealla selaamisella kuvat voivat myöskin auttaa tietyn asiakokonaisuuden löytämisessä.

7.3 Oppaan rakenne

Opas on luotu Microsoft Wordilla. Asettelu on vaakakuva-suuntainen, jolloin opas on helpommin luettava. Näin ollen yhdelle sivulle ei tule niin paljon tekstiä, joka pitää oppaan selkeämpänä. Myöskin kuvien lisääminen onnistuu vaakakuvasuuntaiselle sivulle selkeämmin.

Fontin koko on 20 ja riviväli 1.5. Fontti on Calibri. Tarkoituksena oli pitää fontin koko ja riviväli tarpeeksi suurina, jotta teksti olisi mahdollisimman helposti luettavissa. Erityisesti sellaisilla sivuilla, joilla tekstiä oli paljon, lukeminen olisi vaikeutunut, jos fontti olisi ollut pientä.

Oppaaseen on lisätty kuvia lisäämään lukumukavuutta. Kuvat ovat selkeitä, ja ne on otettu papunet.fi-sivustolta, jossa kuvat ovat kaikkien käytettävissä. Oli loogisinta aloittaa opas kertomalla oppaan tarkoitus sekä kohderyhmä. Esittelyn jälkeen opas jatkuu ruokakulttuurien esittelyllä kielimuuriin. Kielimuuri osuuden jälkeen paneudutaan hieman sukupuoleen ja seksuaalisuuteen ja sitten kerrotaan pukeutumisesta. Oppaan loppupäässä kerrotaan muun muassa taiteesta, sekä eri kulttuureiden juhlapäivistä. Loppuun on vielä liitetty Monikulttuurisuuden juhluvuosikalenteri 2019–2020.

7.4 Opinnäytetyöraportti

Raportti opinnäytetyöstä rakentui jatkuvasti oppaan rinnalla. Aluksi mietimme tärkeimmät teemat, joita halusimme opinnäytetyössämme käsitellä, kuten varhaiskasvatussuunnitelma, varhaiskasvatustilaki ja Pieksämäen varhaiskasvatus. Kun aloimme kirjoittaa opasta, löysimme paljon tärkeitä teemoja, joita tulisi käsitellä myös raporttiosuudessa. Myös koulumme vertaisryhmältä saimme hyviä kehittämissideoita työnllemme. Pidimme tärkeänä, että opas ja raportti olisivat yhtenäiset. Pohdimme aiheita myös sosionomin kompetenssien ja omien arvojemme kannalta. Siksi halusimme korostaa erityisesti raportissa eettistä puolta, kohtaamisen tärkeyttä ja kulttuurisensitiivisyyttä.

Koska monikulttuurisuudesta löytyy laajasti tietoa, aiheen rajaaminen raporttia varten oli vaikeaa. Aluksi etsimme paljon lähdemateriaalia, jonka pohjalta aloimme kirjoittaa teoriaosuutta. Keväällä 2019 saimme koulumme vertaisryhmältä sekä ohjaavalta opettajalta keskeneräisestä raportistamme kattavaa palautetta, jonka jälkeen raportti vasta alkoi selkeytyä ja tärkeimmät aiheet löytyä. Kun raportin rakenne oli selkeämpi, aloimme karsia ylimääräistä tekstiä pois, ja etsiä lisää lähdemateriaalia meidän työnllemme tärkeistä aiheista.

8 POHDINTA

Halusimme tehdä opinnäytetyön aiheesta, joka tukisi mahdollisimman paljon omaa ammatillisuuttamme tulevina varhaiskasvatuksen opettajina. Maahanmuutto ja monikulttuurisuus on nykyään arkipäivää varhaiskasvatuksen opettajan työssä, jonka takia kulttuurien ja erilaisten toimintatapojen tunteminen on tärkeää. Tulevassa työssämme tulemme varmasti kohtaamaan monista eri kulttuureista tulevia ihmisiä sekä erilaisia arvoja ja tapoja. Työn tekeminen olikin todella mielenkiintoista juuri siksi, että se pohjautui todella vahvasti varhaiskasvatuksen opettajan ammattiin. Koska maahan-

muutto ja monikulttuurisuus on niin ajankohtainen aihe, niin tietoa oli paljon saatavilla. Lisäksi työmme tuotosta, eli opasta voi hyödyntää myös muissa ammateissa, esimerkiksi perhetyössä lastensuojelun puolella. Vaikeinta tämän työn tekemisessä olikin aiheen rajaaminen.

Emme kuitenkaan löytäneet paljon tietoa siitä, kuinka maahanmuutto ja eri kulttuurit näyttäytyvät nimenomaan varhaiskasvatuksessa. Tässä onkin varmasti syy siihen, miksi opinnäytetyön toimeksiantaja toivoi työtä tästä aiheesta. Varhaiskasvatuksen ammattilaisena omaa tietämättömyyttään voi olla vaikeaa ottaa esille. Varhaiskasvatuksen kokemuksemme pohjalta lähdimmekin pohtimaan niitä tilanteita päivähoitossa, joissa monikulttuurisuus voi luoda ristiriitatilanteita. Tästä näkökulmasta lähdimme etsimään teoretietoa eri kulttuureista ja kuinka eri kulttuureissa kyseiset tilanteet näyttäytyvät.

Työ sai myöskin pohtimaan omia arvoja. Omat arvot ja ennakoasenteet on hyvä tiedostaa, kun kohdataan erilaisia perheitä. Työtä tehdessä heräsi myös ajatus siitä, että varhaiskasvatuksen henkilökunnan ei tarvitsekaan tietää kaikkea monikulttuurisuudesta ja eri kulttuurien toimintatavoista. Tärkeintä on aina avoin ja arvostava kohtaaminen. Myös uteliaisuus voi olla hyvä asia. Jos jokin asia toisen henkilön kulttuurissa mietityttää, niin asiasta voi kysyä arvostavasti. Tärkeää on avoin keskusteluyhteys, jolloin kukaan ei tule loukatuksi.

Työmme tuotoksena tullut opas ja sen aihepiiri muokkautui hieman sen alkuperäisestä tarkoituksesta. Opinnäytetyön tilaajana toiminut Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen johtaja pyysi tietoa eri kulttuureista ja niiden toimintatavoista. Tämän lisäksi hän toivoi tietoa siitä, miten ja millaisissa tilanteissa eri kulttuureja tulisi huomioida. Hän toivoi, että toisimme esille myös sitä, kuinka lapsen ääntä olisi mahdollista saada kuuluviin. Jos olisimme toteuttaneet kaikki pyydetyt kohdat, olisi työstä tullut todella laaja. Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen johtaja myöskin vaihtui opinnäytetyömme prosessin aikana.

Lähetimme keskeneräisen työmme useampaan kertaan arvioitavaksi yhteistyökumppanillemme. Toivoimme saavamme palautetta siitä, onko työmme yhteistyökumppanin toiveiden mukainen ja kuinka sitä voisi muokata paremmaksi. Emme kuitenkaan saaneet missään vaiheessa prosessia palautetta työstämme, ja tämä vaikeutti työn

tekoa. Onneksi saimme kuitenkin palautetta vertaisryhmältämme ja ohjaavalta opettajalta läpi opinnäytetyöprosessin. Koemme, että työtä olisi ollut helpompi työstää, jos olisimme saaneet työmme välivaiheista palautetta. Näin olisimme tietäneet, millä tavoin työtä olisi voinut kehittää ja mitä aihealueita olisi voinut painottaa työssä enemmän.

8.1 Työn eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyötä voidaan pitää eettisenä silloin kun tekstistä käy selkeästi ilmi, mikä on omaa tekstiä ja mikä on lainattua (Tutkimuseettinen lautakunta. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset). Olemmekin olleet puolueettomia raporttia ja opasta kirjoittaessamme. Työssämme on merkitty tarkasti Diakin ohjeiden mukaisesti se, mikä on lainattua tekstiä. Olemme lisäksi pyrkineet löytämään mahdollisimman ajankohtaisia lähteitä. Työssä on myöskin käytetty useaa eri lähdettä.

Opinnäytetyötämme varten on myös solmittu yhteistyösopimus Pieksämäen varhaiskasvatuksen johtajan kanssa. Sopimuksessa on yhteistyötahon, opinnäytetyötä ohjaavan opettajan ja opinnäytetyön laatijoiden nimet sekä allekirjoitukset.

8.2 Oma ammatillisuus

Molemmat opinnäytetyön laatijat olemme alkaneet työskennellä varhaiskasvatuksen opettajina tämän opinnäytetyön prosessin aikana. Tämä työ on tukenut ammatillista osaamistamme ja antanut uutta näkökulmaa siihen. Koemme, että on hyvä tiedostaa, millaisissa tilanteissa ja millä tavoin monikulttuurisuus voi ilmetä päivähoidossa. Näin näitä tilanteita voi ennakoida ja keskustella asioista, kuten heidän ruokailutottumuksistaan ja juhlakulttuurista etukäteen. Varhaiskasvattajana on tärkeää osata luoda sellaista oppimisympäristöä, jossa kenenkään kulttuuri ei tule loukatuksi ja jokainen tulee kuulluksi.

Opinnäytetyöprosessi on tuonut meille opinnäytetyön laatijoille valmiuksia havaita kehittämiskohteita omassa työssämme. Olemme oppineet tapoja muokata päiväkodin oppimisympäristöä monikulttuurisemmaksi. Lisäksi olemme saaneet lisää rohkeutta

jokapäiväiseen kohtaamiseen erilaisten perheiden kanssa. Osaamme omassa työssämmme myös jakaa osaamistamme muille työntekijöille. Varhaiskasvatuksen opettajina tärkeää on myös kannustaa muita työntekijöitä avoimeen ja arvostavaan kohtamiseen.

8.3 Jatkokehittämisideat

Työmme ideaa olisi voinut jatkaa esimerkiksi tekemällä kyselyn oppaastamme ja sen toimivuudesta Pieksämäen varhaiskasvatukseen. Monikulttuurisuudesta saisi tehtyä myös monia muita opinnäytetöitä varhaiskasvatukseen. Olisi esimerkiksi mielenkiintoista tehdä tutkimusta monikulttuuristen perheiden kokemuksista varhaiskasvatuksessa. Perheiltä voisi esimerkiksi kysyä, kuinka he ovat tulleet kohdatuiksi ja onko heillä jotain asioita, jotka ovat jääneet mietityttämään suomalaisessa päivähoidossa.

Opinnäytetyömme ideaa voisi kehittää esimerkiksi myös niin, että tekisi oppaan perheille. Kun uusi perhe aloittaa päivähoidossa, moni asia varmasti mietityttää. Usein uusille perheille jaetaan tiedotteet päivähoidosta ja muistettavista asioista. Tiedotteesta voisi luoda sellaisen version, jossa avataan tarkemmin erilaisia päiväkodin toimintatapoja. Tällaisessa oppaassa voitaisiin esimerkiksi tarkemmin kertoa, millaisia vaatteita päiväkotiin tulee muistaa ottaa mukaan, ja miten erilaisia juhlapäiviä vietetään ja kuinka niihin voi varautua.

LÄHTEET

- Abdelhamid, P., Juntunen, A. & Koskinen, L. (2009). *Monikulttuurinen hoitotyö*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Airaksinen, T. (2009). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Slideshare. Saatavilla 18.10.2019 <https://www.slideshare.net/TiinaMarjatta/toiminnallinen-opinnytety-tekstin>
- Alitolppa-Niittamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) (2013). *Olemme muuttaneet ja kotoudumme*. Vaasa: Kirjapaino Fram.
- Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja. (2009). *Homma hanskassa! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena*. Saatavilla 2.10.2018 https://tuhat.helsinki.fi/portal/files/80176304/Homma_hanskassa_Finnish_language_guidebook_for_staff
- Helsinki. Ota koppi -ohjelma. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Saatavilla 21.11.2019 <https://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/1-%E2%80%93-monikulttuurisuus-helsingin-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>
- Helsinki. Perheen tuki. Koululaiset. Kasvu ja kehitys. Identiteetti ja itsetunto. Saatavilla 21.11.2019 <https://www.hel.fi/sote/perheentuki-fi/koululaiset/kasvu-ja-kehitys/identiteetti-ja-itsetunto>
- Jäppinen, M. (2016) *Moninaisuuden kohtaaminen ja kulttuurisensitiivisyys sosiaalityössä*. Saatavilla 21.3.2019 http://www.socca.fi/files/5848/Moninaisuuden_kohtaaminen_ja_kulttuurisensitiivisyys_sosiaalityossa_Maija_Jappinen_31.10.2016.pdf
- Koivusipilä, K. (2017). *Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Monikulttuurisen lapsen itsetunnon tukeminen päiväkodissa*. (Opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma) Saatavilla 18.4.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/136894/koivusipila_katarina.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- L540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla 3.10.2018 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp447349696>
- Luoma, P. & Mättö, T. (2018). *Kohtaamisia ja kipupisteitä. Kasvatussyhteistyö varhaiskasvatuksessa monikulttuuristen perheiden kanssa*. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla 29.9.2019 <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58227/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201805312924.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Ammattilaisille. Kouluille ja oppilaitoksille. Tuokioppilastoiminta. Tehtäväkortit. Stereotypiat ja ennakkoluulot. Saatavilla 21.11.2019 <https://www.mll.fi/tehtavat/stereotypiat-ja-ennakkoluulot-rasismi-ja-vihapuhe/>
- Mieli. Suomen mielenterveys ry. Itsetuntemus. Identiteetti. Saatavilla 21.11.2019 <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/identiteetti-kukamin%C3%A4-olen>
- Mieli.fi. Kehittämistoiminta. Monikulttuurisuus. Saatavilla 23.11.2019 <https://mieli.fi/fi/kehitt%C3%A4mistoiminta/monikulttuurisuus>
- Oksi-Walter, P., Roos, J. & Viertola-Cavallari, R. (2009). *Monikulttuurinen perhe*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Opetushallitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (2016). Saatavilla 3.10.2018 https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Opintoverkko. Uskonto ja maailmankatsomus. Saatavilla 21.3.2019 <http://www.opinto.net/tuotteet/kirjat/t1213.pdf>
- Peda.net. Kansalaisopistojen liitto Kol Ry. Kansalaisopistofoorumi. Maahanmuuttajakoulutus. Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistossa – koulutusmateriaali 2018. Mitä on kulttuuri? Saatavilla 21.3.2019 <https://peda.net/kol/foorumi/m/mkk/t2kk/mit%C3%A4-on-kulttuuri>
- Peda.Net. Porvoo. Varhaiskasvatus ja esiopetus. Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Saatavilla 29.9.2019. <https://peda.net/porvoo-borg%C3%A5/vtis/mm/monikulttuurisuus>
- Pennanen, A. (2010). *Venäläistaustaisten lasten arki ja monikulttuurinen identiteetti suomalaisessa päiväkodissa*. Varhaiskasvatustieteen pro gradu - tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla 29.9.2019 <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/26702/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201103231921.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. (2017). Saatavilla 3.10.2018 <https://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/Pieks%C3%A4m%C3%A4en-kaupungin-varhaiskasvatussuunnitelma-1.8.2017-3.pdf>
- Pääkaupunkiseudun monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toimintamalli. Saatavilla 2.10.2018 http://www.socca.fi/files/163/Paakaupunkiseudun_monikulttuurisen_varhaiskasvatuksen_toimintamalli_2007.pdf
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Uskontodialogi. Uskontodialogi on kohtaamista. Saatavilla 21.3.2019 <https://evl.fi/maailmalla/uskontodialogi>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus. Kulttuurisensitiivinen työote. Saatavilla 21.3.2019
<https://thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/tyontueksi/hyvia-kaytantoja-maahanmuuttajien-terveyspalveluissa/kulttuurisensitiivinen-tyoote>
- Tikka-Uguccioni, J. (2016). *Monikulttuurinen varhaiskasvatusympäristö: ”Kasve-taan kahden kulttuurin kansalaisiks”*. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Varhaiskasvatuksen laitos. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla 29.9.2019
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49035/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201603091802.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tilastokeskus. Tuotteet ja palvelut. Maahanmuuton syyt. Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Saatavilla 23.11.2019
https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html
- Tilastokeskus. Tuotteet ja palvelut. Ulkomaan kansalaiset. Saatavilla 6.10.2019
<https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajavaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>
- Ubani, M., Kallioniemi, A. & Luodeslampi, J. (2010). *Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto*. Vantaa: Hansaprint.
- Väestöliitto. Maahanmuuttajat. Tietoa monikulttuurisuudesta. Monikulttuurinen parisuhde. Yhteisöllinen ja yksilöllinen kulttuuri. Saatavilla 23.11.2019
https://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/yhteisollinen_ja_yksilollinen_ku/
- Väestöliitto. Maahanmuutto. Tietoa monikulttuurisuudesta. Monikulttuurinen parisuhde. ”Kolmas kulttuuri”. Saatavilla 21.11.2019
https://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/_kolmas_kulttuuri/
- Väestöliitto. Tilastoja. Maahanmuuttajat. Maahanmuuttajaperheet. Saatavilla 6.10.2019
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilast-oja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajaperheet/
- Väestöliitto. Tilastoja. Maahanmuuttajat. Saatavilla 6.10.2019
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilast-oja/maahanmuuttajat/

LIITE 2. Opas.

Sonja Jäntti & Saimi Keinänen
 Diakonia-ammattikorkeakoulu
 Pieksämäki
 Sosiaali- ja
 Sosionomi
 Opinnäytetyö, syksy 2019

Opas varhaiskasvatuksen henkilökunnalle monikulttuurisuuden tukemiseksi

Opas Pieksämäen varhaiskasvatukseen

	1
Sisällys	
Oppaan tarkoitus ja kohderyhmä	2
Ruokakulttuuri	3
Kielimuuri	5
Sukupuoli ja seksuaalisuus	6
Pukeutuminen	8
Taide	14
Lapsen ääni kuuluviin	15
Kohtaaminen ja eettisyys	16
Uskontokasvatus	17
Kulttuurisensitiivisyys	19
Monikulttuurinen juhluvuosi	20
LÄHTEET	25

Oppaan tarkoitus ja kohderyhmä

Tämä opas on toteutettu opinnäytetyönä Pieksämäen varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Oppaan tarkoitus on auttaa varhaiskasvattajia toimimaan monikulttuuristen perheiden ja lasten kanssa, sekä ymmärtämään monikulttuurisuuden ilmenemismuotoja.

Oppaassa käsittelemme sitä, miten monikulttuurisuus eri tilanteissa ilmenee päiväkotiarjessa ja kuinka se tulisi huomioida. Pieksämäen varhaiskasvatuksessa esiintyy eniten islamilaista, venäläistä, buddhalaista, kiinalaista ja romanilaista kulttuuria, joten käsittelemme aiheita ja teemoja näiden kulttuureiden pohjalta

Ruokakulttuuri

- Monissa kulttuureissa on hyvin erilaiset ruokailutottumukset kuin Suomessa. Lapset voivat olla aluksi varovaisia kokeilemaan uusia ruokia, joten he voivat tarvita siinä kannustusta.
 - Älä pakota lasta syömään, vaan kannusta maistamaan uusia ruokia ja muista kehua.
- Joissakin kulttuureissa ruokailu on tärkeä yhteenkuuluvuutta lisäävä asia, johon voi liittyä erilaisia rituaaleja.
- Uuden perheen tutustuessa päiväkotiin, on hyvä ottaa puheeksi heidän ruokailutottumuksensa.
 - Jos perheellä ruokailuun liittyy esimerkiksi ruokarukous, anna lapselle tilaa siihen.

- Ole valmis varaamaan erityisruokavalio.
- On hyvä huomioida, että monissa kulttuureissa noudatetaan kasvisruokavaliota, ellei lihaa ole teurastettu kulttuurin säännösten mukaan (Halal–liha). Esimerkiksi Islamin uskossa kiellettyjä ruokia ovat kuolleet eläimet, veri ja sianliha. Romanikulttuurissa että venäläisessä kulttuurissa arvostetaan erityisesti ruokailan siisteyttä, joten tähän on hyvä kiinnittää huomiota.

Kielimuuri

- Usein varhaiskasvattaja kohtaa tilanteita, joissa perheen kanssa ei löydy yhteistä kieltä. Pidempään keskusteluihin varataan tulkki joko paikan päälle tai puhelimitse.
- Siirtymätilanteissa kodin ja päiväkodin välillä yhteisen kielen puute voi tuoda ongelmia, esimerkiksi lapsen kuulumisista kertominen. Voit esimerkiksi kuvien tai kuvallisen kalenterin avulla kertoa, mitä lapsi on päivän aikana tehnyt.
 - Papunetistä voi ilmaiseksi ilman kuvankäyttölupaa tulostaa itselleen kommunikaatiokuvia.
- Jos sinulla on tärkeää informaatiota vanhemmille, kannattaa se välittää tulkin kautta. Tärkeät päivämäärät ja kellonajat on hyvä kirjoittaa paperille ylös.

Sukupuoli ja seksuaalisuus

- Useissa kulttuureissa sukupuoliroolit ovat edelleen hyvin vahvoja (romani, venäjä, islam.)
- Lapset ovat kotoakin oppineet vanhemmiltaan sukupuolirooleja, jotka voivat tulla ilmi päiväkodin arjessa esimerkiksi lapsen suhtautumisessa muihin lapsiin sekä aikuisiin
- Monissa kulttuureissa korostetaan miesten maskuliinisia puolia ja naisten feminiinisiä puolia.
- Buddhalaisessa kulttuurissa taas arvostetaan tasa-arvoa ja naisten itsenäisyyttä
 - Erilaiset sukupuoliroolit voivat päiväkotiarjessa tulla ilmi nimenomaan lapsen suhtautumisessa muihin lapsiin ja aikuisiin – kannusta lasta

leikkimään ja toimimaan myös muiden lasten kanssa sukupuolesta riippumatta

Pukeutuminen

- Perheille hyvä kertoa, että Suomessa ei ole erillisiä säädöksiä pukeutumiselle
- Monissa kulttuureissa arvostetaan säädyllistä ja peittävää pukeutumista erityisesti naisilla ja tytöillä (usein olkapäät ja polvet tulisi olla peitettynä) - pitää varautua siihen, että lapsi ei halua olla vähissä vaatteissa muiden edessä, esimerkiksi päiväkodissa nukkumaan mennessä. Tällaisessa tilanteessa voidaan ohjata vanhempia tuomaan lapselle nukkumiseen tarkoitettua vaatetta, jotka lapsi voi vaihtaa päällensä omassa tilassa rauhassa.
- Monelle perheelle voi tulla yllätyksenä Suomen vaihtelevat säät, eivätkä kaikki osaa varautua niihin sopivalla vaatetuksella. Uuden perheen aloittaessa päivähoitossa, on hyvä kerrata vanhempien kanssa, millaisia vaatteita olisi hyvä

tuoda päiväkotiin. Esimerkiksi riittävästi vaihtovaatteita, talvella lämpimiä vaatteita ulkovaatteiden alle sekä kuravaatteet.

- Vanhemmille voi esimerkiksi kuvien avulla näyttää, millaisista vaatteista on kyse.

Juhlat ja juhlapäivät

- Monet eri uskontoa tunnustavat perheet eivät halua osallistua Suomessa esiintyviin kirkollisiin juhliin (pääsiäinen, joulukokki, seurakunnan vierailut)
 - Päiväkodissa on varauduttava siihen, että joku henkilökunnasta on näiden lasten kanssa, jotka eivät halua osallistua juhliin
- Myös esimerkiksi syntymäpäiviä ei kaikissa kulttuureissa juhlita
 - On kunnioitettava perheen päätöstä siitä, että lapsen ei haluta osallistuvan juhliin
- Joissakin kulttuureissa juhlat, kuten syntymäpäivät ovat suuressa roolissa
 - Perheille hyvä kertoa, miten Suomessa eri juhlia juhlitaan ja mitä juhlat pitävät sisällään, jotta perheet osaavat varautua siihen

- Perheiltä voi myös kysyä, miten heidän kulttuurissaan kyseisiä juhlia juhlitaan. Perheet voivat esimerkiksi tuoda päiväkotiin heidän kulttuurilleen ominaista juhlarekvisiittia. Näin päiväkotiin voidaan tuoda monikulttuurisuutta näkyväksi juhlien muodossa.

- Thaimaa
 - Thaimaassa joulu ei ole virallinen juhlapyhä, ja joulupäivä onkin tavallinen työpäivä. Joulukuussa juhliminen alkaa kuun viides päivä, eli kuninkaan syntymäpäivänä.
- Kiina
 - Kiinassa talven suurin juhla on uusi vuosi, jonka ajankohta vaihtelee vuosittain tammi- ja helmikuun välillä. Uuden vuoden juhlintaan kuuluvat punaiset ja kultaiset koristeet sekä lahjat lapsille. Esi-isien kunnioitus ja palvonta ovat tärkeässä roolissa.
- Romanikulttuuri
 - 8. huhtikuuta vietetään kansallista romanipäivää ja 5. marraskuuta kansainvälistä romanikielen päivää.

- Venäläinen kulttuuri
 - Venäjällä uuden vuoden loma-aika on 1.-5.1. Ortodoksista joulua vietetään 7.1. Pääsiäinen on kuitenkin Venäjällä kirkkovuoden pääjuhla. Siihen ei liity ylimääräisiä vapaapäiviä, vaan sitä vietetään lauantaina ja sunnuntaina.
- Islamilainen kulttuuri
 - Tärkeitä islamilaisia juhlia ovat esimerkiksi uusi vuosi, jota vietetään 11.9 ja Ramadan- paasto.

Taide

- Islamin uskossa ihmistä ei saa imitoida taiteessa, sillä ihminen nähdään Jumalan kuvana
- Islamin uskossa ominainen taiteen muoto on ornamenttiikka
 - Islamilaisen taiteen tunnusmerkit ovat ympyrä, kolmio ja neliö.
- Vanhempia voi pyytää tuomaan heidän kulttuurilleen tyyppisiä esineitä tai kuvia taiteeseen liittyen. Näitä voi hyödyntää lasten kanssa askarteluhetkillä, ja niistä voi tehdä esimerkiksi taidenäyttelyn.

Lapsen ääni kuuluviin

- Tärkeintä on lapsen aito ja läsnä oleva kohtaaminen
- Lapsen mielipiteitä tulee kuunnella ja ottaa huomioon
- Lapsen kulttuuria tulee ottaa huomioon kunnioittavasti vaikkakin ensisijainen tehtävä kulttuurin tukemiseksi on vanhemmilla.
- Lapsen aloitteet tulee huomioida.
- Lapsi saa tuoda omaa kulttuuriaan esille itselleen sopivalla tavalla, kunhan se ei loukkaa muita
- Jos lapsi ei osaa sanoittaa vielä omia toiveitaan voi hän esimerkiksi piirtämällä ilmaista itseään

Kohtaaminen ja eettisyys

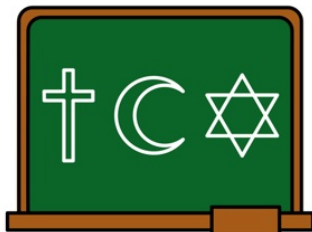
- Jokainen perhe tulee kohdata kunnioittavasti ilman ennakkokäsityksiä
- Monissa kulttuureissa pelätään kasvojen menetystä. Esimerkiksi jos perhe ei kielimuurin takia ymmärrä jotakin asiaa, he eivät välttämättä halua tuoda asiaa esille. Tällöin jokin tärkeäkin asia voi jäädä perheeltä ymmärtämättä.
- Islamin uskonossa itse uskonto ilmenee erityisesti hyvien tekojen kautta, ei haluta tuoda huonoja asioita ilmi sillä halutaan korostaa hyvyyttä
- Vahvojen sukupuoliroolien takia jotkut perheet eivät tahdo hoitaa virallisia asioita naispuoleisen henkilön kanssa. Tällöin tulee asia ottaa kohteliaasti esille perheen kanssa, että Suomessa lain mukaan nainen on yhtä pätevä hoitamaan virallisia asioita kuin mieskin.

Uskontokasvatus

Vasuun kuuluvat kuusi erilaista temaattista orientaatiota. Yksi näistä on uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio, joka voidaan konkreettisesti eritellä viiteen erilaiseen sisältöalueeseen. Nämä ovat traditio, kontemplaatio, spiritualiteetti, yleissivistys ja kasvatusyhteistyö kodin kanssa

- Traditiossa perehdytään omaan uskontoon sen perinteiden, tapojen ja käytäntöjen kautta.
- Kontemplaatio tarkoittaa mahdollisuutta pohdintaan, kyselyyn, hiljaisuuteen ja ihmettelyyn.
- Spiritualiteetti on sitä, että kasvattaja tukee lapsen herkkyyttä ja kykyä ymmärtää sanatonta ja symbolista kunnioittamista.

- Yleissivistys tarkoittaa sitä, että kasvattaja lapselle tärkeisiin uskontoihin ja vakaumuksiin.
- Kasvatusyhteistyö kodin kanssa on vanhempien kanssa sovittuja asioita uskonnollis-katsomuksellisen orientaation lapsikohtaisista sisällöistä.

Kulttuurisensitiivisyys

Kulttuurisensitiivisyys on tärkeä osa jokaista kohtaamista. Se on jokaisen ihmisen kunnioittamista ja syrjimistä vastaisen ilmapiirin luomista ja vaalimista. Ammatillaisen kulttuuriseen kompetenssiin kuuluu omien kulttuuristen arvojen ja tottumusten peilaaminen toisten kulttuurisiin arvoihin. Jokainen voi kehittää itsessään kulttuurisensitiivistä työtettä. Se auttaa toimimaan ammatillaisen asemassa asiakkaan kohtaamisessa sekä työyhteisössä.

Kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan herkkyyttä sekä halua ja kykyä ymmärtää henkilöä, joka tulee erilaisesta taustasta. Tärkeintä on avoimuus ja kunnioitus toista henkilöä kohtaan. Tärkeää on myöskin tiedostaa omat arvonsa ja kulttuuritaustansa vaikutus omiin asenteisiin.

Monikulttuurinen juhluvuosi

- Elokuu
 - 15.8. Jumalansynnyttäjän kuolonuneen nukkuminen. (Suomen ortodoksit.)
 - 15.8. Neitsyt Marian taivaaseen ottaminen. (Katolinen kirkko.)
- Syyskuu
 - 1.9. Kirkkovuoden alku. (Suomen ortodoksit.)
 - Syyskuu-lokakuu Rosh ha-shana. Uusi vuosi. (Juutalaisuus.)
 - Syyskuu-lokakuu Jom Kippur. Suuri sovituspäivä. (Juutalaisuus.)
- Lokakuu
 - Sukkot. Lehtimajajuhla. (Juutalaisuus.)

- Lokakuu-marraskuu Diwali. (Hindulaisuus/Krishna-liike.)
- Marraskuu
 - 2.11. Vainajien päivä. (Katolinen kirkko.)
 - Karjalan valistajien juhla. (Suomen ortodoksit.)
 - Lokakuu-marraskuu Pyhäinpäivä. (Suomen luterilaiset.)
 - Lokakuu-marraskuu Kaikkien pyhien päivä. (Katolinen kirkko.)
 - Marraskuu-joulukuu Mawlid an-nabi. Profeetta Muhammedin syntymä. (Islam.)
- Joulukuu
 - 6.12. Itsenäisyyspäivä. (Kansallinen juhlapäivä.)
 - 25.12. Joulupäivä. (Suomen luterilaiset, Suomen ortodoksit ja katolinen kirkko.)
 - Joulukuu-tammikuu Hanukka. (Juutalaisuus.)

- Tammikuu
 - 1.1. Uudenvuoden päivä (Kansallinen juhlapäivä)
- Helmikuu
 - 1.-7.2. Uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikko (YK.)
 - Sovintosunnuntai. Paasto alkaa. (Suomen ortodoksit.)
 - Helmikuu-maaliskuu Laskiaistiistai. (Suomen luterilaiset ja katolinen kirkko.)
 - Helmikuu-maaliskuu Tuhkakeskiweekki. Paasto alkaa. (Suomen luterilaiset ja katolinen kirkko.)
 - Helmikuu-maaliskuu Purim. (Juutalaisuus.)
- Maaliskuu
 - Holi. Yksi vanhimmista hindujen viettämistä juhlista. (Hindulaisuus.)
 - Maaliskuu-huhtikuu Palmusunnuntai. (Suomen luterilaiset ja katolinen kirkko.)

- Maaliskuu-huhtikuu Kiiristorstai. (Suomen luterilaiset ja katolinen kirkko.)
- Maaliskuu-huhtikuu Pesach. (Juutalaisuus.)
- Maaliskuu-huhtikuu Pitkäperjantai. (Suomen luterilaiset ja katolinen kirkko.)
- Maaliskuu-huhtikuu Pääsiäispäivä. (Suomen luterilaiset ja katolinen kirkko.)
- Huhtikuu
 - Huhtikuu-toukokuu Ramadan alkaa. (Islam.)
- Toukokuu
 - 1.5. Vapunpäivä. (Kansallinen juhlapäivä.)
 - Äitienpäivä. (Kansallinen juhlapäivä.)
 - Toukokuu-kesäkuu Vesak. Buddhan syntymäpäivä. (Buddhalaisuus.)
 - Toukokuu-kesäkuu Ramadan päättyy. (Islam.)
- Kesäkuu
 - Juhannus (kansallinen juhlapäivä)

- Heinäkuu
 - Asalha Puja (Buddhalaisuus)
 - Heinäkuu-syyskuu 'Id al-adha. Uhrjuhla. (Islam.)

LÄHTEET

- Chabad.org. Jewish practice. Saatavilla 30.9.2019
https://www.chabad.org/holidays/chanukah/article_cdo/aid/671899/jewish/When-Is-Hanukkah-Chanukah-Celebrated-in-2018-2019-2020-and-2021.htm
- Juhlakalenteri. Kalenteri. Saatavilla 30.9.2019 <http://www.juhlakalenteri.fi/?session=50832784&document=24161255>
- Romanit.fi. Eri väestöryhmien sekä kielen taustaa ja nimitystä. Tärkeitä romanien juhlapäiviä. Saatavilla 30.9.2019
<https://www.romanit.fi/romanikieli/eri-vaestoryhmien-seka-kielen-taustaa-ja-nimityksia/tarkeita-romanien-juhlapaivia/>
- Suoma.fi. Venäläiset juhlat. Saatavilla 30.9.2019. <http://www.suoma.fi/loader.aspx?id=a5169c33-8414-4d75-9285-13ace90f2734>
- Espoo. Espoon kaupunki. Julkaisut. Opetuksen oppaat ja esitteet. Kulttuurien juhla kalenteri. Saatavilla 30.9.2019
[https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Kulttuurien_juhlakalenteri_20182019_on_j\(145325\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Kulttuurien_juhlakalenteri_20182019_on_j(145325))
- Maristo, J. Sergejeff, A. (2015) Aikamme monta islamia. (Audio) Gaudeamus. (Storytel äänikirjapalvelu 2019)
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Kulttuurisensitiivinen työote. Saatavilla 6.10.2019 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

Venäläinen tapakulttuuri, Suomi-Venäjä-seuran julkaisu vuodelta 2005. *Venäläiset juhlat Tärkeimmät juhlat ja niihin liittyvät traditiot*. Saatavilla 6.10.2019 <http://www.suoma.fi/loader.aspx?id=a5169c33-8414-4d75-9285-13ace90f2734>

Uban, M., Kallioniemi, A. & Luodeslampi, J. (2010). *Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto*. Vantaa: Hansaprint.